

SHRNUTÍ

ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ VÝBORU OSN PRO PRÁVA DÍTĚTE

přijata po projednání Třetí a čtvrté periodické zprávy
České republiky o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy
o právech dítěte v Ženevě dne 31. 5. 2011

Výbor vítá jako pozitivní přijetí těchto legislativních, institucionálních, politických dalších opatření ze strany České republiky v uplynulém období:

- nový trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010, který zvyšuje standard trestněprávní ochrany dětí před týráním, zneužíváním a zanedbáváním
- Národní akční plán inkluzivního vzdělávání z roku 2010
- Národní koordinační mechanismus pro pohřešované děti v roce 2010
- **Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti 2009-2011 (usnesení vlády č. 883 ze dne 13. 7. 2009),**
- Národní akční plán k realizaci Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice 2009-2010
- Akční plán k implementaci konceptu rané péče z roku 2009

Výbor vítá úsilí smluvní strany při uplatňování předchozích závěrečných doporučení Výboru přijatých v březnu 2003 (Doporučení ke Druhé periodické zprávě ČR). Výbor nicméně lituje, že mnoho z jeho doporučení bylo provedeno nedostatečně nebo jen částečně. **Výbor vyzývá Českou republiku, aby přijala všechna nezbytná opatření k realizaci závěrečných doporučení ke Druhé periodické zprávě, která nebyla dosud provedena nebo byla provedena nedostatečně, zejména v souvislosti s vytvořením jednotného národního akčního plánu, ustavením nezávislého orgánu pro dohled nad prováděním Úmluvy o právech dítěte, ohledně sběru dat (statistických údajů) a plného uplatnění práva na nediskriminaci.**

Výbor bere na vědomí, že Česká republika se snaží v návrhu nového občanského zákoníku zakotvit ustanovení o právu dítěte znát své biologické rodiče a na zachování své identity (v souvislosti s osvojením dítěte), Výbor však zůstává znepokojen přetrvávající výhradou ČR k článku 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (není zaručeno právo dítěte znát své rodiče v případě osvojení) a s ohledem na Vídeňskou deklaraci a akční plán Světové konference o lidských právech v roce 1993 **Výbor doporučuje, aby ČR zvážila zrušení své stávající výhrady k čl. 7 odst. 1 Úmluvy.**

Výbor vítá přijetí velké novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2006 (zákon č. 134/2006 Sb.), avšak Výbor je znepokojen tím, že Česká republika neprovedla komplexní přezkoumání všech právních předpisů s cílem zajistit plnou kompatibilitu svých vnitrostátních právních předpisů s Úmluvou o právech dítěte. Kromě toho se Výbor obává, že soudy a správní orgány pouze zřídka přímo aplikují a vymáhají jednotlivá ustanovení Úmluvy o právech dítěte. **Výbor doporučuje, aby Česká republika provedla komplexní revizi všech právních předpisů a přijala veškerá nezbytná opatření k zajištění plného uplatnění Úmluvy o právech dítěte ve svém vnitrostátním právním řádu.**

Výbor bere na vědomí, že Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR bylo pověřeno tím, aby zajišťovalo vnitrostátní koordinaci provádění Úmluvy o právech dítěte, **Výbor je ale stále znepokojen nedostatečnou koordinací mezi jednotlivými ministerstvy a institucemi zabývajícími se ochranou práv dětí na národní, regionální i místní úrovni. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala opatření k vytvoření účinného mechanismu koordinace ochrany práv dětí všemi příslušnými orgány a institucemi na všech úrovních nebo podstatně posílila stávající mechanismy koordinace pod vedením Ministerstva práce a sociálních věcí.** Dále se Česká republika vybízí, aby vyčlenila potřebné lidské, technické a finanční zdroje pro realizaci komplexní a konzistentní politiky ochrany práv dětí na národní, krajské a místní úrovni.

Výbor doporučuje, aby Česká republika vypracovala komplexní národní akční plán pro uplatňování práv dětí a vyčlenila zvláštní lidské, technické a finanční zdroje pro jeho plnou realizaci. Výbor přitom doporučuje, aby akční plán vymezil konkrétní cíle, ukazatele a časový harmonogram plnění a obsahoval také kontrolní mechanismus pro hodnocení pokroku realizace a určení možných nedostatků a aby umožnil větší zapojení všech zúčastněných stran, včetně občanské společnosti a samotných dětí.

Výbor lituje, že Česká republika na základě předchozího doporučení Výboru dosud nezřídila nezávislého orgánu pro sledování provádění Úmluvy o právech dítěte, včetně šetření jednotlivých stížností dětí způsobem citlivým k dětem. Dále je Výbor znepokojen tím, že ačkoliv stávající veřejný ochránce práv může přijímat stížnosti od dětí, není vybaven odpovídajícími finančními, technickými a lidskými zdroji k účinnému plnění této funkce. **Výbor proto opakuje své předchozí doporučení pro Českou republiku, aby zřídila nezávislý orgán pro kontrolu provádění Úmluvy o právech dítěte, včetně prošetřování jednotlivých stížností dětí.**

Výbor lituje, že přes jeho předchozí doporučení nebylo dosaženo dostatečného pokroku ohledně vyčleňování (alokace) zdrojů k implementaci Úmluvy o právech dítěte. Výbor je znepokojen, že ve státním rozpočtu ČR stále chybí jasné určení finanční zdrojů, které by byly konkrétně určeny pro účely provádění a ochrany práv dětí podle Úmluvy o právech dítěte. **Výbor proto vyzývá Českou republiku ke zvážení změny zákona o státním rozpočtu tak, aby bylo v souladu s články 3, 4 a 6 Úmluvy o právech dítěte zajištěno, že budou transparentně identifikovány části státního rozpočtu, které jsou určené na realizaci všech práv dětí a v maximálním rozsahu k uplatnění hospodářských, sociálních a kulturních práv dětí.**

Výbor opakuje své předchozí doporučení a **naléhavě vyzývá Českou republiku, aby centralizovala a posílila svůj mechanismus pro sběr a analýzu údajů o všech dětech do 18 let ve všech oblastech, na něž se vztahuje Úmluva o právech dítěte,** se zvláštním důrazem děti z etnických menšin, děti z nízkopříjmových rodin, děti žijící ve venkovských oblastech, děti v náhradní péči, děti se zdravotním postižením a děti vyžadujících zvláštní ochranu, tj. pracující děti, děti, které se staly obětí komerčního sexuálního zneužívání apod. Dále Výbor vyzývá Českou republiku aby vytvořila jasný způsob identifikace romské menšiny ve sběru dat pro zvýšení

účinnosti politik, současně vytvoření mechanismu ochrany před zneužíváním těchto údajů k diskriminačním účelům.

Výbor vítá, že Česká republika připravuje změnu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která vstoupí v účinnost v roce 2012 a upřednostní využívání finančních prostředků pro potřeby deinstitucionalizace péče o děti a zvýšení dávek pěstounské péče namísto podpory ústavní péče. Jako další pozitivní plánovaná opatření vítá Výbor např. povinné vypracování individuálního plánu péče pro každou ohroženou rodinu. Nicméně je Výbor nadále znepokojen rozšířeným využíváním ústavní péče jako hlavní alternativy k rodinnému prostředí dítěte.

Dále je výbor znepokojen tím, že:

a) je nedostatek preventivních služeb pro ohrožené rodiny a neexistují přesná kritéria pro umístění dítěte do ústavní péče, což vede k vysokému počtu umístěných dětí do ústavní péče, zvláště dětí se zdravotním postižením nebo dětí romského původu, včetně případů, kdy je hlavním důvodem materiální a finanční situace rodiny;

b) není k dispozici dostatek služeb pěstounské péče a jiné péče rodinného typu neexistuje centrální mechanismus pro regulaci ústavní péče, nebo koordinaci programů a poskytování ústavní péče;

c) děti zůstávají v ústavní péči po dlouhou dobu, a že většina těchto dětí opouští ústavní péči až po dosažení zletilosti;

d) není vyvíjeno dostatečné úsilí k udržování kontaktu dítěte v náhradní péči s rodiči a k jeho opětovnému začlenění do rodiny.

Výbor vyzývá Českou republiku, aby urychleně vytvořila jednotnou národní politiku deinstitucionalizace péče o děti, a to zejména s využitím těchto opatření:

a) vypracování komplexního posouzení situace ohrožené rodiny, stanovení kritérií pro umístění dítěte do náhradní péče a stanovení strategie pro snížení počtu dětí žijících v ústavech

b) zajistit, že umístění dětí v ústavní péče bude používáno pouze jako poslední možnost

c) podpora pěstounské péče a dalších služeb rodinného typu jako alternativy k umístění dítěte do ústavní péče

d) uvolnit potřebné zdroje pro efektivní fungování a kontrolu orgánů péče o děti (orgánů sociálně-právní ochrany dětí) a přijmout opatření ke zvýšení počtu sociálních pracovníků

e) realizovat individuální plány péče o děti od doby, kdy dítě vstupuje do náhradní péče s cílem usnadnit návrat dítěte zpět do rodiny

- f) podporovat a usnadňovat kontakt mezi dítětem v ústavní péči a jeho rodinou a zavést opatření k podpoře opětovného začlenění dítěte do rodiny**
- g) zajistit, aby návrhy na zlepšení systému ústavní péče se řídily jasným časovým harmonogramem s konkrétními ukazateli, které budou v pravidelných intervalech sledovány a vyhodnocovány.**